

Вашуленко О. В.,
науковий співробітник лабораторії початкової освіти
Інституту педагогіки НАПН України

ЧИТАЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА: ЗМІСТ, СТРУКТУРА

Реалізація компетентісного підходу у процесі навчання читати молодших школярів зумовлює необхідність з'ясування сутності читацької компетентності, її структури, складових, визначення ролі й місця у системі інших компетентностей.

Читацьку компетентність у системі початкового навчання доцільно розглядати як предметну. Предметну компетентність ми розуміємо як особистісне утворення, що інтегрує відповідно до вимог певного предмета, знання, уміння й навички, особистий досвід, ставлення до процесу і результату. Відтак і читацьку компетентність учня ми будемо розуміти як сукупність освітніх елементів, яка виявляється у володінні системою літературних знань, умінь і навичок, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань особистості та здатності їх використовувати з метою пізнання навколишньої дійсності, задоволення власних потреб (пізнавальних, естетичних, самоосвітніх та ін.). Як бачимо, читацька компетентність визначається не лише обсягом літературних знань, початкових читацьких умінь і навичок з їх відтворенням, а й здатністю школяра засвоювати знання та застосовувати їх у власній літературній діяльності.

Передумовами оволодіння читацькою компетентністю є достатньо сформована навичка читання молодшого школяра, спеціальні здібності та інтерес до читання літературних творів.

У методичному аспекті *читацька компетентність* молодшого школяра – це володіння комплексом читацьких знань, умінь і навичок, ціннісних ставлень учнів, які надають можливість учневі свідомо здійснювати пошук книг, відбір інформації для вирішення навчально-пізнавальних завдань і виявляються у процесі сформованості повноцінної навички читання, розумінні текстів різних жанрів, обізнаності з колом читання (доступного дітям цього віку), сформованості особистісних ціннісних суджень щодо прочитаного.

У широкому значенні – читацьку компетентність молодшого школяра можна розглядати як комплексну характеристику особистості, яка вбирає в себе результати попереднього психічного розвитку, володіє достатньо сформованою навичкою читання, читацькими вміннями та навичками; має здатність до читацької самостійності, самооцінки, самоконтролю, творчого розв'язання літературних завдань; сформованість інтелектуальних операцій для повноцінного сприймання й осмислення твору, творчих літературних здібностей.

Можна зробити висновок, що читацька компетентність інтегрує в собі такі компоненти:

- когнітивний (знання);
- комунікативний (слухання, читання, говоріння);
- ціннісний (розуміння соціальних, морально-етичних цінностей, оцінні судження і ставлення учня до прочитаного);
- діяльнісний (уміння, навички, способи діяльності);
- особистісно-творчий (розвиток літературно-творчих здібностей, естетичної чутливості, творчої уяви; здатність до творчої діяльності; рівень читацької культури).

На нашу думку, у структурі читацької компетентності можна виділити такі складові:

– мовленнєва, яка передбачає формування і розвиток мовленнєвих умінь і навичок;

Це розвиток уміння: будувати усні й письмові монологічні висловлювання; брати участь у діалозі у процесі обговорення прочитаного твору; висловлювати свої думки, використовуючи для цього як мовні, так і позамовні та інтонаційні засоби виразності мовлення; ставити запитання; відповідати на запитання за змістом прочитаного твору; переказувати твір; виразно читати та ін.

– літературознавча, яка передбачає формування основ теоретико-літературних знань і вмій ними користуватися;

Це практичне ознайомлення з літературознавчими поняттями, необхідними їм під час аналізу твору.

– бібліотечно-бібліографічна – передбачає уміння учня працювати з дитячою книгою, періодичними виданнями як джерелами отримання інформації; знання початкових бібліотечно-бібліографічних понять та вмій користуватися довідковою літературою;

– літературно-творча – передбачає реалізацію літературно-творчих умінь і здібностей учнів;

– емоційно-ціннісна – передбачає розвиток емоційної і почуттєвої сфери учнів, уміння висловлювати оцінні судження щодо прочитаного.

Зазначимо, що всі виокремлені складові читацької компетентності взаємопов'язані, а результатом їх взаємодії є сформованість читацької компетентності молодшого школяра, яка буде свідчити про стійкість інтересу до читання; сформованість у нього знань про літературу як вид мистецтва і літературу як науку; сформованість основних умінь, необхідних для сприйняття, розуміння змісту творів різних жанрів і висловлення обґрунтованої оцінки твору; здатність застосовувати здобуті знання і вмій у власній літературній діяльності; розвиток творчих, власне, літературних здібностей; вироблення системи цінностей і емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу, до інших людей і до самого себе.

Рівень сформованості читацької компетентності свідчитиме про готовність випускника початкової школи до повноцінного сприйняття

складніших за художньою формою і змістом літературних творів, засвоєння літературознавчих термінів в основній школі.

Список використаних джерел

1. Коваль Г. П. Методика читання: навчальний посібник / Коваль Г.П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б.. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 280 с.

2. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах: посібник для вчителя / О. Я. Савченко – К.: Освіта, 2007.

Вашуленко О. В. Читацька компетентність молодшого школяра: зміст і структура / О. В. Вашуленко // Упровадження нового змісту початкової освіти: теорія і практика: матеріали Всеукр. пед. читань, присв. пам'яті Т. М. Байбери (Полтава, 3 – 4 квіт. 2012 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г.Короленка. – Полтава: ПП Шевченко, 2012. – С. 20-23.